

PERIVOJ ZRINJEVAC U OSIJEKU, PRIJE I POSLIJE OBNOVE

Kovačić, Anja

Undergraduate thesis / Završni rad

2013

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:991673>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-14**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

1.UVOD

Grad Osijek posjeduje bogatu perivojnu baštinu, koja je još uvijek nedovoljno poznata, jer nije dovoljno istražena. Perivoji grada glavna su obilježja Osijeka koja ga svojim bogatstvom biljnih vrsta i oblikovnošću ubrajaju među najzelenije gradove u Hrvatskoj i radi čije je ljepote Osijek nekoliko godina za redom dobio priznanje Turističke zajednice Hrvatske, a i Vjesnika. Kao što je Klaić rekao; izraz „perivoji“ koristim zato što je kod nas udomaćen od 16. stoljeća, a potječe od novogrčke riječi „periboli“, što znači vrt (Klaić, 1989.). Perivoji su prostori unutar prirodnog okruženja, na neujednačenoj konfiguraciji tla, planski dotjerivani sadnjom ukrasnih biljaka i stabala, izgradnjom šetnica i puteljaka, postavljanjem klupa i manjih i većih paviljona, instaliranjem fontana i postavljanjem dekorativnih skulptura (http://www.osijek031.com/osijek.php?topic_id=20573). I baš Osječki perivoji, svaki na svoj način, oblikovno, a i odabirom biljnih vrsta svjedoci su vremena u kojem su nastali. Perivoj Zrinjevac smješten je između ulica Ivana Gundulića sa sjevera, Andrije Kačića Miošića sa istoka, Reisnerove ulice s juga i ulice J. Andrića sa zapada. Sve do 1914.godine kada perivoj nastaje, na tom prostoru bilo je gradsko vašarište, odnosno mjesto za sajam. Godine 1913. ime mu je promijenjeno u Zrinjevac. Perivoj Zrinjevac imao je svoja dobra i loša razdoblja. S godinama, perivoj je postao mjesto za odmor i dječju igru, omiljeno okupljalište građana koji imaju kućne ljubimce, no kasnije se na njegovoj površini gradi sportski objekt što narušava njegov prvobitni izgled i namjenu. Izgrađena je sportska dvorana koja radi svoje veličine nije mogla biti upotrijebljena za međunarodna sportska natjecanja, te tako njena izgradnja unutar perivojne osnove nije imala opravdanja. Umjesto da grad investira u proširenje dvorane za 1 m što bi udovoljilo međunarodnim standardima, odjednom, nakon mnogo godina raspisuje se natječaj za uređenje perivoja Zrinjevac, bez ikakvog opravdanog razloga. Radi neispravnosti Natječaja reagira Komora arhitekata i prijeti tužbom (Prilog br.1 Hrvatska komora arhitekata). Unatoč zabrani koja stiže iz Komore, Grad ne povlači Natječaj, te se na njega javlja samo jedan i to strani projektant. Grad prihvaća ponudu i unatoč tužbi Komore arhitekata, perivoj Zrinjevac dobiva novi projekt obnove. Prema tom projektu perivoj je zadnji puta obnovljen u svibnju 2013. godine. Kakve je promjene ova obnova donijela izloženo je u ovom radu.

2. MATERIJALI I METODE

Cilj ovog istraživanja je uočiti pozitivne i negativne strane obnove perivoja Zrinjevac. U ovom je radu proučena sva dostupna literatura i projektna dokumentacija, a detaljnom fotodokumentacijom snimljeno je sadašnje stanje perivojne cjeline, te je metodom komparacije i primjena metoda obnove dokazana kriva postavka ideje same obnove, a ukazano je i na mnoštvo pogrešaka pri izvedbi samog projekta.

3.REZULTATI I RASPRAVA

3.1. Povijesni pregled Perivoja Zrinjevac

Na području današnjeg perivoja Zrinjevca, nekada se nalazilo vašarište. Na temelju Zaključka Gradskog zastupstva, 25.8.1913. godine promijenjeno mu je ime u Zrinjevac, a obrazloženje bilo slijedeće: „Današnje vašarište imade se na obe strane počem od Reiznerove do Gundulićeve ulice nazivati Trg bana, kneza Nikole Šubića Zrinskog ili skraćeno „Zrinjevac“ (Državni arhiv, Osijek). Osijek se opredijelio za naziv „Zrinjevac“. Gundulićeve ulice tada se zvala Sajmišna ili Vašarišna ulica (V. Matić, 1893.). Godine 1914. na prostoru vašarišta izgrađen je novi gradski perivoj Zrinjevac. Površina mu je iznosila oko 26. 000 m². Naime, do 1956. godine perivoj Zrinjevac je za građanstvo imao isključivo prolazni karakter zbog svoje vrlo jednostavne hortikulture konceptije. Kvadratična konceptija bila je presječena s dva okomito dijagonalna drvoreda gusto zasađenog javora mliječa (*Acer platanoides*). Cijeli perivoj bio je u sjeni gustih drvoreda jer su i rubni pločnici bili zasađeni drvoredima javora. Travnjaci su slabo uspijevali, a nije bilo nikakvog grmlja ili cvijeća, niti ugodnih prostora za boravak građana i dječjih prostora za igru. Iako se u perivoju i danas nalazi nekoliko stabala iz vremena nastanka samog Zrinjevca, perivoj je preživio temeljite devastacije; a u tijeku 2. svjetskog rata u perivoj je pala saveznička avionska bomba. Godine 1956. perivoj Zrinjevac postaje moderan gradski perivoj, a nakon restauracije prema projektu dipl. ing. agr. Silvine Seissel. U to vrijeme perivoj postaje mjesto na kojem su građani ugodno mogli provoditi svoje slobodno vrijeme, odmoriti se i zabaviti. Stabla su bila znatno prorijeđena, tako da su sunčeve zrake mogle doprijeti do travnatih površina i ostalih perivojnih prostora u kojima su boravili odrasli građani i djeca. Djelomice su uklonjena stabla okomitih šetnica, te drvored uz južni rub perivoja, koji se morao posjeći zbog smetnji tramvajskim žicama. Južni prostor pretvoren je u igralište za malu djecu. Tamo su se mogle naći ljuľjačke, vrtuljak, sprave za penjanje, veliki pješćanik s radnim stolovima i klizaljčkama, te tuš na prostoru koji je bio obložen kamenom. Dječje igralište bilo je okruženo gređicama u kojima je kao drveće i dalje dominirao javor (*Acer platanoides*). Perivoj su također krasili i brojni ukrasni grmovi kao što su: kineska hudika (*Viburnum rhytidophyllum*), planinska borovica (*Juniperus*

sabinavar. „Prostrata“), japanska kosjelica (*Kerria japonica*), grozdasti biserak (*Symphoricarpus racemosus*), koraljni biserak (*Symphoricarpus orbiculatus*), zvjezdasta magnolija (*Magnolia Stellata*) i mnoge druge drvenaste vrste i njihovi varijeteti. Cijela južna strana bila je obrubljena živicom trnovitog grma maklura (*Maclura aurantiaca*.), što je onemogućavalo prolaz. Dječje igralište za veću djecu krasilo je zapadnu stranu Zrinjevca. Prostor su okruživale gredice na kojima se nalazio sličan sastav grmlja i drveća kao na južnom prostoru. Na sjeveru perivoja također se nalazilo dječje igralište. Prekrasni žuti cvjetovi grma forzicije (*Forsythia suspensa*) oduševljavali su prolaznike na uličnoj strani perivoja. Odrasli su odmor mogli potražiti na istočnom dijelu perivoja. Taj prostor bio je nepravilno oblikovan, a u njemu su se nalazile porazmještene klupe. Istočni dio su krasile vrlo šarene gredice sezonskog cvijeća, trajnica i travnjaci puni ukrasnog grmlja.. Cijeli perivoj okruživali su ulični drvoredi, a sa istočne i zapadne strane uz kuće nalazili su se kuglasti javori (*Acer platanoides* var. „globosum“). Ovaj kultivar javora još uvijek možemo pronaći u perivoju Zrinjevac, a odlikuje se kuglastim krošnjama. Nešto kasnije, 1974. godine gradi se Sportska dvorana „Zrinjevac“. Građani Osijeka bili u nezadovoljni ali unatoč njihovom negodovanju dvorana je izgrađena. Dvoranu možemo vidjeti i danas, ali ona je u vrlo lošem stanju, te kvari cjelokupni dojam perivoja. Gradnja dvorane uzrokovala je devastaciju perivoja i gubitak zelenih površina, te je prvotnom projektu arhitektice Siessel nanijeta velika šteta. Dvorana je loše postavljena u prostoru, a perivojni akcenti su nestali dijelom zbog gradnje, a dijelom zbog onečišćenja tla građevinskim materijalom. Novi vlasnici također nisu dovoljno brinuli o svom okolišu. Građani pripadajuće četvrti nisu odustali od nekada prekrasnog i korisnog Zrinjevca pa su 2000. godine pozvali tadašnjeg gradonačelnika prof. dr. sc. Zlatka Kramarića u perivoj Zrinjevac, da mu pokažu devastacije nastale proteklih godina i da mu dokažu gradsku nebrigu. Gradonačelnik je pomogao da se posade mlade velikolisne lipe (*Tilia grandifolia*) u tada ogoljeni i devastirani Zrinjevac. Izgradnjom dvorane mijenja se namjena perivoja. Zrinjevac prisilno mijenja svoju estetsku i humanu svrhu i postaje rekreacijski perivoj. Analiza stanja perivoja u 1984. godini u odnosu na 1963. godinu pokazuje kako je Zrinjevac floristički osiromašen. Tako se površina cvjetnih skupina smanjila za 303 m², broj vrsta ukrasnog drveća smanjio se za 10 vrsta, a iz perivoja je nestalo i 1230 komada ukrasnog grmlja (vidi Tablicu broj 1 i Tablicu broj 2).

3.2. Zadnja inventarizacija- komparacija sa povijesnim predloškom

U povijesnom predlošku (situacija 1958. g., Tablica broj 1), dr. D. Gucunski opisala je čak 65 biljnih vrsta. Iako su i danas neke biljne vrste zadržane, Perivoj Zrinjevac osiromašen je za brojne biljne vrste. Od drveća, unutar perivojne strukture do danas zadržan je javor mliječ (*Acer platanoides*), a od grmlja šimšir (*Buxus sempervirens*) te jorgovan (*Syringa vulgaris*). Cvatuće grmlje kao što je božur (*Paeonia officinalis*) prema riječima D. Gucunski još uvijek sjećaju na nekada zeleniji Zrinjevac, no nažalost danas izostaju u posljednjoj inventarizaciji koja je izrađena od talijanske firme KačićLiden Landscape Architekti 2012. godine (Tablica broj 2)

Tablica broj 1 (situacija 1958. godine)

1. <i>Ribes sanguineum</i>	34. <i>Viburnum opulussterile</i>
2. <i>Symphoricarpus orbiculatus</i>	35. <i>Thuja occidentalis</i>
3. <i>Hedera helix L.</i>	36. <i>Malus spectabilis</i>
4. <i>Prunus padus</i>	37. <i>Cornus mas</i>
5. <i>Prunus laurocerasus L.</i>	38. <i>Berberis Thunbergii</i> var. „Pupurea“
6. <i>Piracantha coccinea Rom</i>	39. <i>Vitex agnuscastus</i>
7. <i>Carpinus betulus L.</i>	40. <i>Prunus avium</i>
8. <i>Spiraea Wanhuottei</i>	41. <i>Chamaeciparis Lawsoniana</i> var. „pyramidalis glauca f. Alumii“
9. <i>Tilia tomentosa</i>	42. <i>Corylus avellana</i> var. <i>Artropupurea</i>
10. <i>Forsythia suspensa (Thunb Vahl)</i>	43. <i>Thuja gigantea</i>
11. <i>Buddleia variabilis</i>	44. <i>Sambucus nigra</i>
12. <i>Tamarix tetrandia</i>	45. <i>Rosa Elsa Poulsen</i>
13. <i>Prunus cerasiferavar. „Pisartii“</i>	46. <i>Fagus silvatica</i> var. „Purpurea“
14. <i>Prunus serrulatavar. „Hisakura“</i>	47. <i>Rosa gloriamundi</i>
15. <i>Rosa Elsa Poulsen</i>	48. <i>Cornus sanguinea</i>
16. <i>Cercis siliquastrum L.</i>	49. <i>Paeonia officinalis</i>
17. <i>Syringa vulgaris</i>	50. <i>Sophora japonica</i> var. „Pendula“
18. <i>Juniperus sabinavar. „prostrata“</i>	51. <i>Fraxinus excelsior</i> var. „Pendula“

19. <i>Acer platanoide</i> svar. „globosum“	52. <i>Cydonia japonica</i>
20. <i>Kerria japonica</i> f. <i>pleni flora</i>	53. <i>Phyladelphus grandiflorus</i>
21. <i>Magnolia stellata</i>	54. <i>Spiraea opulifolia</i>
22. <i>Hydrangea arborescens</i>	55. <i>Larix decidua</i>
23. <i>Paeonia officinalis</i>	56. <i>Buxus sempervirens</i>
24. <i>Maclura aurantica</i> Nutt	57. <i>Syringa vulgaris</i>
25. <i>Berberis stenophylla</i>	58. <i>Acer dasycarpum</i>
26. <i>Juniperus sabina</i> L.	59. <i>Juniperus virginiana</i>
27. <i>Sambucus nigra</i> L.	60. <i>Acer pseudoplatanus</i>
28. <i>Ligustrum ovalifolium</i>	61. <i>Juniperus communis</i>
29. <i>Morus albavar.</i> „pendula“	62. <i>Weigela florida</i> DC
30. <i>Ruhs typhina</i>	63. <i>Prunus padus</i>
31. <i>Juniperus sabina</i>	64. <i>Rosa Frensham</i>
32. <i>Koelreuteria paniculata</i>	65. <i>Rosa Fashion</i>
33. <i>Fraxinus excelsior</i>	

Izvor: D. Gucunski, Osječki perivoji i drvoredi

Tablica broj 2 (situacija 2012. godine)

Vrsta	Promjer debla (cm)	Promjer krošnje (m)	Visina stabla (m)	Opaska
<i>Acer pseudoplatanus</i>	36	8,0	13,0	
<i>A.pseudoplatanus</i>	17	2,0	5,0	Loše stanje; ukloniti
<i>A.platanoides</i>	45	7,0	13,0	
<i>A.pseudoplatanus</i>	29	6,0	12,0	
<i>A.pseudoplatanus</i>	29	6,0	10,0	
<i>A.pseudoplatanus</i>	30	6,5	12,0	
<i>Betula pendula</i>	38	7,0	12,0	

<i>A.pseudoplatanus</i>	39	77,0	10,0	
<i>A.pseudoplatanus</i>	25	3,0	8,0	Loše stanje; ukloniti
<i>A.platanoides</i>	39	7,0	10,0	
<i>A.platanoides</i>	48	7,0	10,0	
<i>A.pseudoplatanus</i>	30	5,0	8,0	
<i>A.pseudoplatanus</i>	30	4,8	8,0	
<i>A.pseudoplatanus</i>	30	5,0	8,0	
<i>Corylus columa</i>	38	6,0	28,0	
<i>A.pseudoplatanus</i>	48	12,0	15,0	Loše stanje; ukloniti
<i>Tillia platyphyllos</i>	40	6,0	13,0	
<i>T.platyphyllos</i>	36	5,0	11,0	Loše stanje; ukloniti
<i>Betula pendula</i>	34	5,0	14,0	
<i>Aesculus hippocastanum</i>	36	3,5	12,0	
<i>B.pendula</i>	44	6,0	14,0	
<i>C.columa</i>	49	7,0	12,0	
<i>A.hippocastanum</i>	36	6,0	13,0	
<i>A.hippocastanum</i>	36	5,8	13,0	
<i>A.hippocastanum</i>	37	6,0	13,0	
<i>A.hippocastanum</i>	35	6,1	13,0	
<i>A.pseudoplatanus</i>	33	5,0	11,0	
<i>A.pseudoplatanus</i>	32	5,0	12,0	
<i>A.pseudoplatanus</i>	28	3,0	9,0	
<i>C.columa</i>	32	4,0	27,0	
<i>C.columa</i>	33	4,5	26,0	
<i>C.columa</i>	54	7,0	32,0	
<i>C.columa</i>	26	2,5	18,0	
<i>C.columa</i>	32	4,0	27,0	
<i>C.columa</i>	26	2,5	18,0	
<i>Quercus robur</i>	85	4,0	32,0	
<i>C.columa</i>	32	9,0	27,0	
<i>B.pendula</i>	23	2,8	8,0	Projekt: ukloniti
<i>B.pendula</i>	27	5,0	8,0	Projekt: ukloniti

<i>A.platanoides</i>	65	14,0	25,0	
<i>B.pendula</i>	33	7,0	8,0	
<i>B.pendula</i>	29	4,0	7,0	
<i>B.pendula</i>	30	4,5	7,5	
<i>B.pendula</i>	28	4,0	7,0	
<i>B.pendula</i>	30	4,5	7,2	
<i>B.pendula</i>	29	4,8	7,2	
<i>A.platanoides</i>	34	7,0	9,0	
<i>A.platanoides</i>	55	7,0	17,0	Loše stanje; ukloniti
<i>B.pendula</i>	40	4,0	12,0	Projekt: ukloniti
<i>A.platanoides</i>	60	16,0	28,0	
<i>A.platanoides</i>	78	17,0	30,0	Loše stanje; ukloniti
<i>T.platyphyllos</i>	24	5,0	9,0	
<i>Acer saccharinum</i>	53	12,0	15,0	
<i>B.pendula</i>	39	2,4	13,0	Projekt: ukloniti
<i>B.pendula</i>	18	1,2	7,0	Loše stanje; ukloniti
<i>B.pendula</i>	58	8,0	13,0	
<i>B.pendula</i>	39	2,4	23,0	Projekt: ukloniti
<i>B.pendula</i>	28	3,0	7,0	
<i>A.platanoides</i>	10	1,5	4,0	Projekt: ukloniti

Izvor: Unikom d.o.o. 2012. godine

Usporedbom stanja iz 1958 godine i stanja iz 2012. godine, vidljiva je devastacija biljnih vrsta oblikovne osnove i promjena funkcije perivoja Zrinjevac. Dugi niz godina o perivoju brine gradska služba za uređenje, komunalna organizacija Unikom, radna jedinica Zelenilo. Iako godinama perivoj Zrinjevac nije uređivan niti je napravljena studija povijesne geneze perivoja, grad Osijek je raspisao natječaj za obnovu perivoja Zrinjevac koji, kako je navedeno u uvodu, nije odobrila komora arhitekata Hrvatske te kao takav nije trebao biti sproveden. Ipak natječaj je sproveden i projekt obnove perivoja izradila je Renata Aleksa, a izvedba projekta dodijeljena je talijanskoj firmi KačićLiden Landscape Architects. Pogreške koje su učinjene najprije u natječajnoj dokumentaciji, a kasnije i u

ponuđenom i prihvaćenom projektu, rezultirale su mnoštvom daljnjih pogrešaka. Iz priloženih tablica (stanja iz 1958. i iz 2012. godine) možemo zaključiti da se danas u perivoju Zrinjevac nalazi mnogo manje biljnih vrsta nego što je to bilo 1958. godine. Idejno rješenje, koji nije izrađeno prema pravilima struke pokazuje da je u perivoju Zrinjevac zadržano samo nekoliko vrsta od 65 koje su se nalazile u parku prije točno 55 g., te dodano mnoštvo novih biljnih vrsta, koje nikada nisu povijesno pripadale perivoju a niti ovom podneblju (Tablica broj 3 - legenda biljnog materijala novog projekta). Tako trend biološke raznolikosti i očuvanja krajobrazne vrijednosti nije ovdje poštivan. Biljne vrste koje su se održale do danas su javor mliječ (*Acer platanoides*), šimšir (*Buxus sempervirens*), forzicija (*Forsythia suspensa*), jorgovan (*Syringa vulgaris*) te božur (*Paeonia officinalis*).

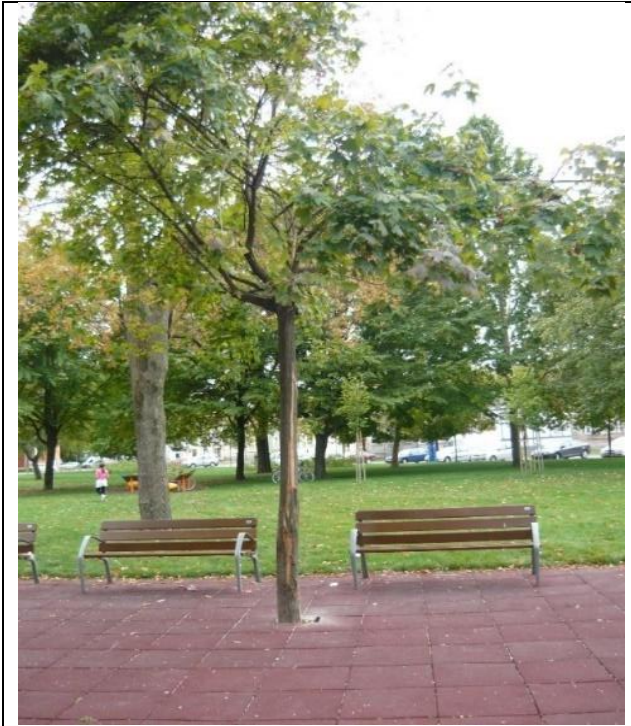
Tablica broj 3 – legenda biljnog materijala novog projekta

1. <i>Acer platanoides</i>	9. <i>Hibiscus syriacus</i>
2. <i>Malus floribunda</i>	10. <i>Phyladelphus coronarius</i>
3. <i>Magnolia kobus</i>	11. <i>Ligustrum ovalifolium</i>
4. <i>Prunus sargentii</i>	12. <i>Syringa vulgaris</i>
5. <i>Prunus serrulata</i> „Kanzan“	13. <i>Viburnum opulus</i> „Roseum“
6. <i>Buxus sempervirens</i>	14. <i>Geranium macrorrhizum</i>
7. <i>Cornus alba</i>	15. <i>Hemerocalis flava</i>
8. <i>Forsythia suspensa</i>	16. <i>Paeonia officinalis</i>

Izvor: Dokument napravljen u radnoj jedinici „Zelenilo“

3.3. Metode obnove

Možemo zaključiti da postoji povijesna osnova dovoljno jasno opisana, kao i projekt perivoja iz godine nastajanja, te je moguće izvesti, konzervaciju, rekonstrukciju, revitalizaciju, a u nekim dijelovima perivoja rekompoziciju, te što je najvažnije, revitalizaciju. Kako niti jedna od metoda obnove u perivoju nije izvršena, možemo zaključiti, da prihvaćeni projekt nije opravdao investiciju te da je promašen. Održavanje perivoja ne može se izvršavati prema pravilima struke, jer u Hrvatskoj ne postoji Zakon o održavanju zelenih površina. Stoga niti obnova niti održavanje nisu strukovno izvedeni. Obnova se može odnositi na građevinsku i na organsko – biološku komponentu. Postavljene su nove klupe, dječje igralište, rasvjeta, fontana, prskalice te brojne nove biljne vrste. Projekt je zahtijevao prethodne radove, rušenje, sadnju, zemljane radove, izgradnju dječjih igrališta, gradnju staza, rubnjaka, asfaltiranje, postavljanje fontane, rasvjete, drenažu, strojarske radove, nabavu urbane opreme, navodnjavanje, te radove na vodovodu, kanalizaciji i elektroinstalacijama. Radovi su obuhvaćali uređenje 8.000 m² zemljišta. Što se tiče građevinskih radova, rađeni su iskopi, tj. izrada posteljice središnje staze, te nasipavanje tampona (<http://www.unikom.hr/novosti/19042013-aktivnost-rekonstrukcija-parka-zrinjevac.html>). Postavljeni su i betonski rubnjaci uz središnju i bočnu stazu, te sustav za navodnjavanje. Sustav za navodnjavanje je kombiniran s dvije vrste, ugrađeni raspršivači za površine pod travom i sustav "kap po kap" za ronda s cvjetnicama i rubne dijelove dječjeg igrališta pod živicom. Uz rubove staze - šetnice ugrađeni su priključci za ručno zalijevanje stablašica unutar šetnice (<http://www.unikom.hr/novosti/19042013-aktivnost-rekonstrukcija-parka-zrinjevac.html>). Opisani sustav za navodnjavanje tehnički je loše izveden. Naime, sjedeći na klupama sustava za zalijevanje „zalijeva“ i korisnike perivoja (Sl.1 klupe u Perivoju Zrinjevac iza kojih se nalaze loše postavljene prskalice).

Sl.1) Klupe u Perivoju Zrinjevac iza kojih se nalaze loše postavljene prskalice

Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Uređena je površina travnjaka (čišćenje, eventualno nanošenje plodnog humusnog supstrata, strojna obrada i fino planiranje za sjetvu i polaganje travnog busena), te izrada travnjaka sijanjem travnate smjese (strojna sjetva travne smjese). Prema projektu obnove perivoja Zrinjevac uklonjeno je devet stabala, kako bi se načinilo više prostora za nove sadržaje i novu sadnju. Zasađeno je 35 komada drveća, od toga 2 komada javora mliječa (*Acer platanoides*), 10 komada ukrasne jabuke (*Malus floribunda*), 7 komada magnolije (*Magnolia kobus*), 6 komada ukrasne trešnje (*Prunus sargentii*), te 10 komada japanske trešnje (*Prunus serrulata* „Kanzan“). Ukrasnog grmlja zasađeno je ukupno 1.168 komada i to šimšira (*Buxus sempervirens*) 733 komada, drijenka (*Cornu salba sibirica*) 138 komada forzicije (*Forsythia suspensa*) 49 komada, slijeza (*Hibiscus syriacus*) 39 komada, pajasmina (*Phyladelphu scorronarius*) 46 komada, kaline (*Ligustrum ovalifolium*) 10 komada, jorgovana (*Syringa vulgaris*) 114 komada, te hudike crvene (*Viburnum opulus* „Roseum“) 39 komada. Još je zasađeno 534 komada cvatućih trajnica, ali odabir je sveden na samo 3 vrste, geranij (*Geranium macrorrhizum*) 116 komada, hemerokalis (*Hemerocali sflava*) 220 komada i božur (*Paeonia officinalis*) 198 komada, kojeg krivotalijanski

arhitekti svrstavaju u trajnice, no radi drvenastog dijela floristički spada u grmlje. Travne površine smanjene su radi široke asfaltirane šetnice za 8.600 m². Od toga 7.200 m² se navodnjava. Na sijanu travnatu površinu otpada 1.400 m². Cvjetne gredice nalaze se na površini od 600 m².

3.4. Analiza prihvaćene projektne dokumentacije

Nivo projektne dokumentacije, idejno rješenje, prema kojem je rađena obnova valoriziranog povijesnog perivoja Zrinjevac, nije dostatna za početak ozbiljne obnove tako vrijednog perivoja koji se nalazi u centru grada Osijeka i dio je povijesne perivojne geneze grada. Unutar projekta učinjeno je niz pogrešaka, od samog pristupa projektom zadatku, do izvođenja rješenja koja nisu primjerena potrebama stanovnika grada, a kad se detaljnije analiziraju izgledaju, suludo. Ne samo da se oblikovna osnova perivoja promijenila u negativnom smislu, već su nestale zelene površine na užtrb asfaltiranih širokih staza, što je potpuno neopravdano jer se glavna komunikacija nalazi uokolo perivoja, a odnosi se na površinu nogostupa sa biciklističkom stazom i čini osnovnu komunikaciju u svim smjerovima. Perivojna cjelina, dakle, ovdje ne čini komunikaciju jednog dijela grada s drugim već su perivojne staze potrebne radi šetnje unutar samog perivoja i prilaska sportskoj dvorani. Upečatljivo proširenje šetnice i njezino asfaltiranje ovdje nije potrebno i nema opravdani razlog. Odabir novih biljnih vrsta, ponajviše alohtonih, također nije primjeren rješenju perivojnih cjelina modernih gradova. Infrastruktura unutar perivoja toliko se malo razlikuje od prijašnje da je nije bilo potrebno mijenjati, a isto se odnosi i na vrtne plastiku (klupe i koševе). U nastavku ovog rada izrađena je detaljna analiza novo nastalog stanja unutar perivoja, a prema svim elementima perivojne strukture biljnih i vrtne tehničkih elemenata. Nikada do sada u praksi nije zabilježeno da grad obnavlja dio perivoja, a ne cijeli perivoj, tim više da se Zrinjevac tretira kao jedinstvena perivojna cjelina. Greška obnove postaje veća stoga što je zahtjev unutar projektnog zadatka bio stvoriti poveznicu perivoja i Sunčane ulice sa premisom jedinstvenog prostornog rješenja. U ovoj obnovi izostaje obnova djela perivoja koji se naslanja na Sunčanu ulicu, te osnovni projektni zadatak nije poštovan.

3.4.1. Infrastruktura

Promatrajući izvedbeni dio koji se odnosi na infrastrukturu (staze, osvjjetljenja, kanalice, šahtove,...) ovdje možemo pronaći velike pogreške. Poglavarstvo grada Osijeka je prije prihvaćanja projekta obećalo građanima da će se perivoj Zrinjevac obnoviti radi osiromašenja perivoja biljnim vrstama i zelenim površinama koje u gradu Osijeku svaki dan nestaju. Ovim projektom, ne samo da su nestali kvadrati i kvadrati travnjaka unutar perivoja Zrinjevac već je izvedena centralna asfaltirana šetnica elipsoidnog izgleda (Sl.2.Elipsoidna staza u Perivoju Zrinjevac) sa neadekvatnom rasvjetom te potpuno suludim rješenjem sadnje drveća unutar asfaltirane površine šetnice na glavnom pravcu kretanja pješaka (Sl.3.Drveće postavljeno nasred staze). Spoj nove uređene površine i ostaci stare neuređene površine nisu projektno definirani, te je perivoj samo djelomično obnovljen.Svi radovi učinjeni unutar obnove ne zadovoljavaju kvalitetu i nisu izrađeni prema pravilima struke krajobrazne arhitekture, niti poštuju pravila izgradnje, te se događa da padovi staza nisu pravilno izvedeni, pa na njima ostaju udubljenja s vodom, spoj rubnjaka nije pravilno izveden, pa ostaju krnji dijelovi (Sl.4 Spoj staza obnovljenog i neobnovljenog dijela Perivoja Zrinjevac). Izvode se građevinski radovi na stazama, asfaltiranje triju unutarnjih obodnih staza (iz Gundulićeve, Andrićeve i Reisnerove ulice), te jedna velika elipsoidna staza koja zauzima površinu od 2.500 m². (<http://www.unikom.hr/novosti/19042013-aktivnost-rekonstrukcija-parka-zrinjevac.html>), Može se zaključiti da je staza zaista široka, što je bespotrebno s obzirom da se u Gundulićevoj ulici već nalaze pješačka i biciklistička staza. Hrpa asfalta zauzima mjesto zelenilu. Staza Perivoja Zrinjevca prije njegove obnove nije bila čisti asfalt.Sastojala se od malih žutih pločica koje su se zatvarale u velike kocke ispunjene asfaltom pomiješanim šljunkom. Promijenjena je i rasvjeta iako za to nije bilo potrebe, jer su nove lampe gotovo identične sa starima (Sl.5 nova rasvjeta i sl.6 stara rasvjeta).Kako bi se spojile novo izvedene staze sa starima, u neobnovljeni dio nadopunjena je sipina i šljunak (Sl.4. Spoj staza obnovljenog i neobnovljenog dijela Perivoja Zrinjevac). Taj spoj ne izgleda lijepo niti privlačno, te nije nađeno dobro rješenje ovoga problema.

	
<p>Sl.2) Elipsoidna staza u Perivoju Zrinjevac, Osijek</p>	<p>Sl.3) Drveće postavljeno nasred staze</p>
<p>Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.</p>	<p>Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.</p>

<p>Sl.4) Spoj staza obnovljenog i neobnovljenog dijela Perivoja Zrinjevac</p>
<p>Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.</p>

Sl.5) Nova rasvjeta

Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Sl.6) Stara rasvjeta

Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

3.4.2. Vrtne plastika (vrtne mobilijar, komunalna oprema)

U Perivoju Zrinjevac prema novom projektu postavljena je i nova komunalna oprema; 6 stalaka za bicikle, 4 koša za smeće, te 20 klupa (<http://www.unikom.hr/novosti/19042013-aktivnost-rekonstrukcija-parka-zrinjevac.html>). Na samom ulazu u park Zrinjevac postavljena je i tabla sa nazivom perivoja (Sl.7 postavljena nova tabla sa nazivom perivoja). Po dvije klupe postavljene su uz rubove elipsoidne staze, te na dječja igrališta (Sl.8 postavljene po dvije klupe uz rub staze). Neke Klupe nisu dobro tehnički izvedene te su već danas rasklimane. Ispred mnogih klupa u ovom perivoju pogled pada ravno na novo posađeno stablo i prekida vizuru. Odabir vrtne plastike je prihvatljiv što se tiče dizajna. (Sl.9 Nova klupa u Perivoju Zrinjevac). Iako u usporedbi sa starim klupama, koje su dosta očuvane i u dobrom stanju, a svojim oblikom i građom slične su novima, nije bilo razloga za promjenu dizajna vrtne plastike (Sl.10 Stara klupa na neobnovljenom djelu Perivoja Zrinjevac).

	
Sl.7) postavljena nova tabla sa nazivom perivoja	Sl.8) postavljene po dvije klupe uz rub staze
Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.	Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Sl.9) Nova klupa u Perivoju Zrinjevac	Sl.10) Stara klupa na neobnovljenom djelu Perivoja Zrinjevac
Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.	Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Na obnovljenoj strani perivoja, uz sportsku dvoranu nalaze se stare, neobnovljene kamene klupe (Sl.11 kamene klupe na obnovljenoj strani parka Zrinjevac). Klupe su oštećene, te narušavaju izgled perivoja Zrinjevac. Ove klupe više nemaju namjenu, izgledaju neuredno i ružno, te ih je potrebno maknuti.

Sl.11) Kamene klupe na obnovljenoj strani parka Zrinjevac
Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

3.4.3. Vrtno tehnički elementi (fontana, dječja igrališta) i sportska dvorana

Fontana je učestali element u mnogim povijesnim, ali i modernim perivojima. U Perivoju Zrinjevac izvedena je strojarnica i kompenzacijski bazen za novu fontanu (<http://www.unikom.hr/novosti/19042013-aktivnost-rekonstrukcija-parka-zrinjevac.html>).

Fontana se nalazi u sklopu pješačke staze, uz objekt sportske dvorane „Zrinjevac“, ispred neobnovljenih kamenih klupa, što jedno s drugim nema stilsku poveznicu (Sl.12 fontana u sklopu pješačke staze u parku Zrinjevac), ima 6 mlaznica, a predviđeno je da će imati i RGB rasvjetu koja će promjenjivih boja što do danas nije izvedeno (<http://www.unikom.hr/novosti/19042013-aktivnost-rekonstrukcija-parka-zrinjevac.html>).

Tehnički je loše izgrađena Naime, teren na kojem se nalazi nije u potpunosti ravan pa se voda iz mlaznica fontane slijeva po pločniku, te je prolaz pješaka i biciklista usporen ili onemogućen (Sl.13 slijevanje vode iz fontane).

Sl.12) Fontana u sklopu pješačke staze u parku Zrinjevac

Sl.13) Slijevanje vode iz fontane

Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Fontana je poželjan detalj u perivojima gdje služi kao ukras i mjesto za opuštanje. Nažalost, novo projektirana fontana nije postigla tražene efekte, vizualno ne pripada

prostoru, tehnički je loše izvedena i nema prostora (klupe) za opuštanje. U perivoju izrađena su tri igrališta sa tri nove vrste igrala. Za najmanji uzrast izgrađen je takozvani „Baltazar grad“, tramvaj i vjetrenjače na crvenoj gumenoj podlozi (Sl.14. dječje igralište za najmlađe). Na drugoj vrsti igrališta, za malo veću djecu, također na gumenoj podlozi, postavljeno je nekoliko šarenih jaja izrađenih od drveta, na kojima djeca mogu sjediti, te stalci sa pričama Ivane Brlić Mažuranić (Sl.15 igralište za srednji uzrast). Naime, kao što se i očekivalo, priče su uništene od strane posjetioca, te su priče uklonjene, a stalci su ostali prazni. Treća vrsta igrališta nalazi se na samom početku perivoja s njegove zapadne strane, a uz Gundulićevu ulicu, koja perivoj omeđuje s njegov sjeverne strane. Na tartan podlozi postavljeno je nekoliko klupa, te zanimljiva igrala za još veći uzrast djece, gdje je predviđeno da djeca pomoću igrala mogu učiti o centripetalnoj i centrifugalnoj sili (<http://www.unikom.hr/novosti/19042013-aktivnost-rekonstrukcija-parka-zrinjevac.html>). Ovo igralište pretrpjelo je velike štete od oluje koja se desila samo dan nakon obnove perivoja. Ubrzo nakon oluje gotovo cijeli park je obnovljen, no ostale su vidljive posljedice. Tartan podloga je na rubnim dijelovima uništena, te se vidi bijeli šljunak ispod podloge na kojemu je ona postavljena (Sl.16 uništena tartan podloga na dječjem igralištu). Igrala su danas još u funkciji, popravljena su i vraćena su na svoje mjesto nakon oluje. Radi se o različitim igralima čelične strukture, na kojima djeca ne mogu ništa drugo raditi, osim vrtjeti se, dok ih odrasli mogu promatrati sa klupa postavljenih na tartan podlogu što nije prema pravilima struke. Drugo igralište, za nešto malo mlađu djecu, izgubilo je svoju funkciju nakon uklanjanja priča I. B. Mažuranić, a tartan podloga i jaja za sjedenje također su uništeni (Sl.17 uništeno jaje namijenjeno za sjedenje). Igralište je okruženo s nekoliko stabala koja imaju funkciju stvaranja hlada, što je dobro rješenje. Treće igralište, s druge strane ulaza u perivoj Zrinjevac (južna strana perivoja), uz Reisnerovu ulicu, ujedno je i najljepše izgrađeno igralište u perivoj. Ima najviše igrala, a namijenjeno je za najmlađu djecu. Tu se nalaze brojne klupe, ljuljačke za djecu do pet godina (Sl.18 dječje igralište za uzrast do 5 g), te ljuljačka za najmlađe sa zaštitnim pregradama (Sl.19 ljuljačka za najmlađe), tobogan, vjetrenjače, tramvaj, klackalice, itd. Na igralištu postoji i izvor pitke vode osmišljen kao betonski stup koji u prostoru izgleda napadno, a dizajn nije sukladan spravama dječjeg igrališta i potpuno se prostorno niti estetski ne uklapa (Sl.20 pipa na dječjem igralištu). Problem izvedbe dječjih igrališta unutar perivoju nije samo njihov izgled, nego i činjenica da ona nisu napravljena prema svjetskim standardima za izgradnju dječjih igrališta. Projektanti u Europi dužni su napraviti tobogane manje od 2 m, obavezno gumirane sprave, te gumirane podloge ili podloge od piljevine ili pijeska za amortizaciju

udarca (<http://magazin.net.hr/roditeljstvo/hrvatska-bez-sigurnih-djecjih-igralista>). Neki od zadanih uvjeta su ispunjeni (tartan podloga, tobogan manji od dva metra, ljuljačka ograđena zaštitnom pregradom za najmlađe). No igralište namijenjeno najstarijoj djeci može biti opasno zbog čelične strukture igrala i same namjene igrala. Kod nas zakon o igralištima propisuje samo njihovu gradnju i površinu, koja mora biti razmjerna broju djece u naselju - četiri četvorna metra po djetetu. Naš zakon ne propisuje da na igralištima ne smiju biti zastarjeli tobogani i vrtuljci, da igrališta, pogotovo neograđena, ne smiju biti u blizini prometnica (<http://magazin.net.hr/roditeljstvo/hrvatska-bez-sigurnih-djecjih-igralista>). Dječja igrališta u Zrinjevcu nisu ograđena, te se nalaze u blizini glavnih prometnica što je opasno za uzrast djece kojima su namijenjena.

Sl.14) Dječje igralište za najmlađe okruženo šimšišrom

Sl.15) Igralište za srednji uzrast

Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Sl.16) Uništena tartan podloga na dječjem igralištu

Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Sl.17) Uništeno jaje namijenjeno za sjedenje

Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Sl.18) Dječje igralište za uzrast do 5 g.

Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Sl.19) Ljuljačka za najmlađe)

Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Sl.20) Pipa na dječjem igralištu	Sl.21) Sportska dvorana „Zrinjevac“
Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.	Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Sportska dvorana nalazi se na neobnovljenoj strani Zrinjevca (Sl.21 sportska dvorana „Zrinjevac“). Čitajući dokument o javnom natječaju, može se zaključiti da se ne obnavlja samo dio perivoja, već cijeli perivoj i sportska dvorana. Naime taj plan nije se realizirao. U javnom natječaju piše da će objekt sadržavati instalaciju „vertikalnog zelenila“ i solarne kolektore, te dekorativnu rasvjetu. Istočno je pročelje predviđeno za adrenalinske treninge u slobodnom penjanju, koji će biti pravi spektakl za prolaznike. Na stijenama ulaznog tornja glavnog pročelja ljeti će se organizirati spektakli vertikalnog baleta, koji mogu biti praćeni s platoa trga (<http://hdka.hr/2011/12/poziv-na-nesudjelovanja-na-natjecaju-za-izradu-idejnog-hortikulturno-%E2%80%93-oblikovnog-rjesenja-parka-i-dvorane-zrinjevac/>). Neobnovljena sportska dvorana uvelike narušava izgled perivoja, a zbog svoje nedovoljne veličine u njoj se ne mogu održavati međunarodna natjecanja. Stoga ova dvorana nema nikakvu svrhu u Perivoju Zrinjevac.

3.4.4. Biljna struktura Perivoja Zrinjevac

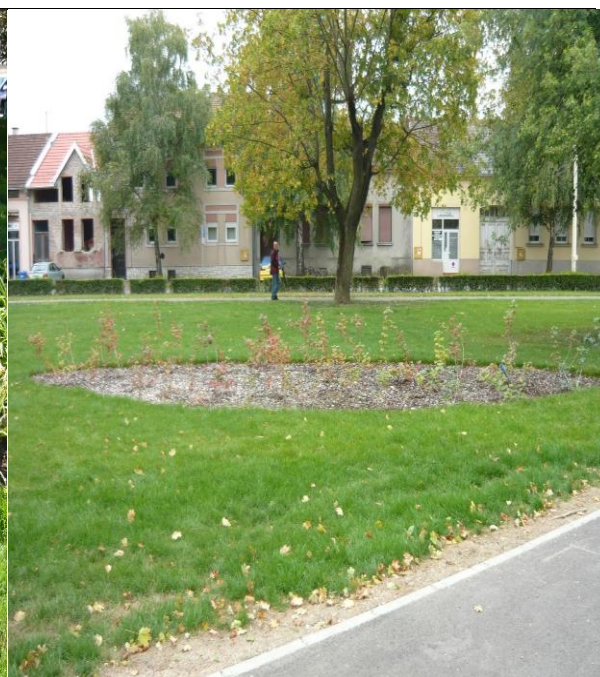
Od postojeće biljne strukture u perivoju Zrinjevac ostalo je nekoliko formacija. Prva se sastoji od drvorednog sloga kojeg dijeli površina perivoja sa nogostupom tj. prometnicom sa sjeverne strane, te drvoredne skupine koja dijeli zgradu sportske dvorane od prometnice sa istočne strane. Tramvajska pruga koja prelazi uz perivoj na južnoj strani, odijeljena je od rubne linije sa živicom. Pojedinačna stabla sađena u perivojnom slogu engleskog stila naglašeni su akcenti povijesne oblikovnosti. Nadosadnja i intervencija novim biljnim vrstama navedenim u Tablici 3 nije opravdala ideju projektanta i takovo rješenje nije prihvatljivo. Novo odabrane biljne vrste ne slažu se sa osnovnom strukturom perivoja i ne pripadaju povijesnoj definiciji, te ne mogu biti pozitivno valorizirane. Kolorit lišća ili cvatnje odabranih stabala također ne pridonosi estetskoj vrijednosti perivoja. Ukrasne gredice koje su nelogično postavljene u travnim parterima, niti oblikovno, niti strukturom, ne povezuju osnovne elemente perivojne cjeline, te djeluju neorganizirano i besmisleno. Biljni materijal također nije sađen pravilno, te je kao posljedica uslijedilo sušenje biljnih vrsta u većem broju (Sl.22 Osušeno grmlje u perivoju Zrinjevac). Jednoznačna struktura cvjetnih gredica nije primjerena prostoru, te unutar travnjaka a u odnosu na okolno drveće, ne ostvaruje nikakvu poveznicu (Sl.23. Hemerokalis u perivoju Zrinjevac). Nakaradno izgledaju stabla posađena usred asfaltirane staze, kao i intervencija šimšira unutar dječjeg igrališta koja ne zadovoljava oblikovnu, estetsku i ni jednu oblikovnu funkciju (Sl.14 .Dječje igralište za najmlađe okruženo šimširom). Možemo zaključiti da biljna struktura perivoja ne naglašava vrijednost zelene površine, već ju upropaštava.

Sl.23) Hemerokalis u perivoju Zrinjevac

Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

Sl.22) Osušeno grmlje u perivoju Zrinjevac

Izvor: snimila A. Kovačić, 2013.

3.5. Izvanredna događanja u prostoru i posljedice

Samo dan nakon obnove perivoja Zrinjevac velika oluja pogodila je grad Osijek. Unutar perivoja Zrinjevac srušila su stabla, staze i dječja igrališta su ostala preplavljena, a klupe i elementi dječjeg igrališta su uništeni (Sl.24. Uništene klupe i Sl.25 Preplavljene staze nakon oluje). Vjetar je bio toliko jak da je čupao stabla (Sl.26. Drveće kojem nije bilo spasa). Jake oluje u Slavoniji nisu rijetkost, te se unutar projektne dokumentacije moraju predvidjeti i takva događanja. Sustav odvodnje unutar cijele perivojne površine nije tehnički osmišljen te se i nakon jače kiše javljaju poplavljene staze i travne površine. Vjetrom uništene grane u oluji su moguća pojava, pogotovo ako su stabla nestručno orezivana, te je statika krošnje i cijelog stabla ugrožena, kao što je to bio slučaj i kod krivo orezane lipe srušene u oluji (Sl.27 Drveće kojem nije bilo spasa). Nepravilnim održavanjem, kao i dugogodišnjom nebrigom, perivoj Zrinjevac trpi velike štete, ne samo pri olujnom nevremenu već i pri svakoj nestručnoj intervenciji. Događanja unutar oluja samo su posljedica nepoštivanja strukovnih pravila i standarda. Novo izgrađeni elementi uništeni su do te mjere da se neki od njih nisu mogli popraviti, što je odraz lošeg izvođenja radova od strane odabranog izvođača, te loša kvaliteta i odabir vrtno tehničkih elemenata kao što je npr. sjedalica u obliku jajeta (Sl.17. Uništeno jaje namijenjeno za sjedenje).

Sl.24) Uništene klupe

Sl.25) Preplavljene staze nakon oluje

Izvor: <http://www.sib.hr/galerije/gradovi-foto/9762-galerija-unisten-zrinjevac.html>

Izvor: <http://www.sib.hr/galerije/gradovi-foto/9762-galerija-unisten-zrinjevac.html>

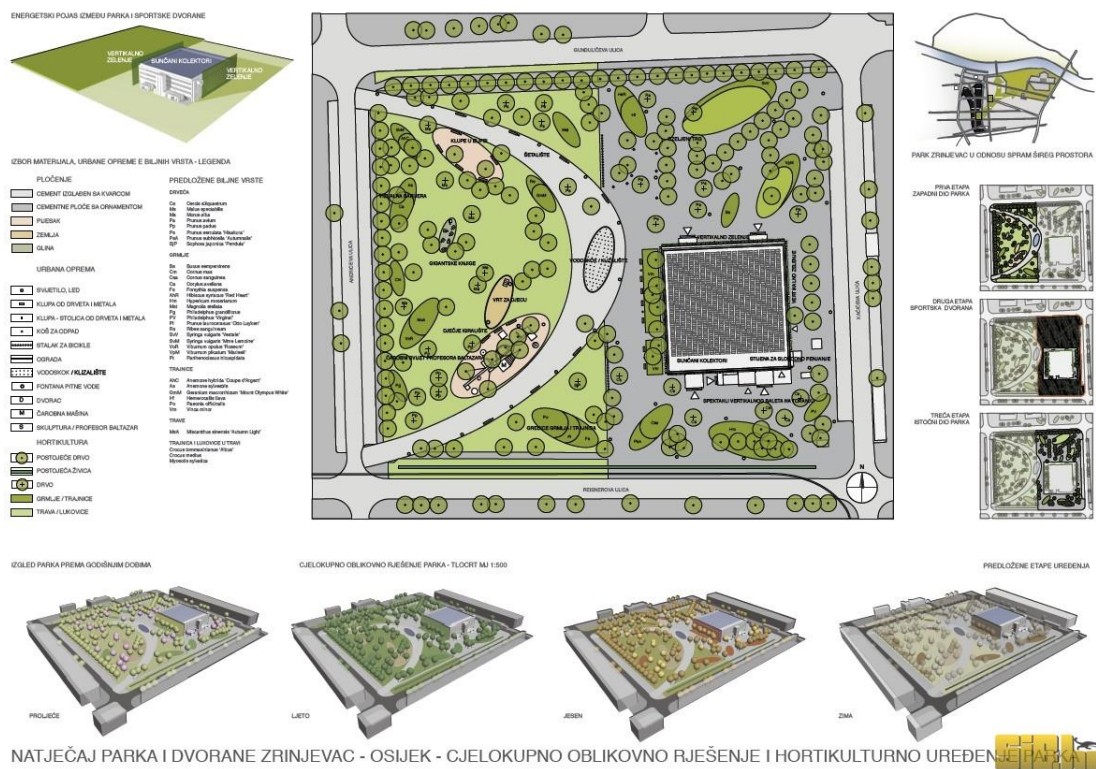

Sl.26) Drveće kojem nije bilo spasa

Izvor: <http://www.sib.hr/galerije/gradovi-foto/9762-galerija-unisten-zrinjevac.html>

3.6. Nepravilnosti natječaja i nivoa projektne dokumentacije

Nakon što je raspisan natječaj za cjelokupnu obnovu Perivoja Zrinjevac, ubrzo reagira Komora arhitekata, objavivši 18. kolovoza 2011. g. na stranicama Hrvatskog društva krajobraznih arhitekata poziv na nesudjelovanje na javnom natječaju za izradu idejno – hortikulturnog oblikovnog rješenja parka i dvorane Zrinjevac, objavljenog u Glasu Slavonije 20. srpnja 2011. godine(<http://hdka.hr/2011/12/poziv-na-nesudjelovanja-na-natjecaju-za-izradu-idejnog-hortikulturno-%E2%80%93-oblikovnog-rjesenja-parka-i-dvorane-zrinjevac/>) . Smatralo se da raspisivač natječaja – grad Osijek, nije zatražio registarski broj pri Odboru za natječaje HKA i UHA-e, te da raspisani natječaj nije prošao proceduru provjere, a da je Odbor konstatirao da natječaj nije usklađen s Pravilnikom o natječajima s područja arhitekture i urbanizma (<http://hdka.hr/2011/12/poziv-na-nesudjelovanja-na-natjecaju-za-izradu-idejnog-hortikulturno-%E2%80%93-oblikovnog-rjesenja-parka-i-dvorane-zrinjevac/>). Ipak, grad Osijek se oglašuje na upozorenje te ne povlači natječaj. Objavljuje natječaj na kojem se odabire radautorice Renate Aleksa., kojoj je dodijeljena nagrada od 30.000 kn. Nagradu je dodijelio ocjenjivački sud, u sastavu: mr.sc. Ljiljana Belajdžić dipl.ing.građ. – predsjednica Ocjenjivačkog suda, Ivica Završki dipl.iur., Stjepan Giesler dipl.agr., Milan Kamenko dipl.iur. i Ivana Buzuk Radoš dipl.ing. poljoprivrede (<http://hdka.hr/2011/12/poziv-na-nesudjelovanja-na-natjecaju-za-izradu-idejnog-hortikulturno-%E2%80%93-oblikovnog-rjesenja-parka-i-dvorane-zrinjevac/>). Cilj natječaja bio je dobiti najbolje rješenje kojim bi se utvrdila organizacija i redizajn cjelokupnog javnog prostora. Prihvata se rješenje koje nije potpuno i nije u skladu sa pravilima izrade projektne dokumentacije (Sl.27 nivo projekta – idejno rješenje).

Sl.27 nivo projekta – idejno rješenje

Izvor: <http://www.sib.hr/vijesti/osijek/6375-video-na-jesen-obnova-zrinjevca-djeci-modernije-igracke.html>

Rješenjem se predlaže prostor podijeliti na dva dijela, istočni dio sa karakterom ozelenjenog trga, te zapadni sa karakterom gradskog parka povezanih velikim lukom u koje je uključeno urbano uređenje s fontanom koja označava centar parka (<http://hdka.hr/2011/12/poziv-na-nesudjelovanja-na-natjecaju-za-izradu-idejnog-hortikulturno-%E2%80%93-oblikovnog-rjesenja-parka-i-dvorane-zrinjevac/>). Prema rješenju, sva postojeća vegetacija se zadržava, a današnjih 14 vrsta obogaćuje se za 50 novih vrsta. Izabrane vrste drveća, trajnica, grmlja, trava i lukovica raspoređene su kao gredice ili slobodno stojeće, a slobodna se površina održava za rekreaciju ili odmor na travi (<http://hdka.hr/2011/12/poziv-na-nesudjelovanja-na-natjecaju-za-izradu-idejnog-hortikulturno-%E2%80%93-oblikovnog-rjesenja-parka-i-dvorane-zrinjevac/>). Na parkovno zelenilo trebao se nadovezivati jedinstveni energetski pojas; instalacija „vertikalnog zelenila“ uz pročelja i solarni kolektori kao energetski obnovljivi supstitut. Dvorana je trebala dobiti novi sadržaj na ploham pročelja koje se koriste kao površine za vertikalne sportove kao što je slobodno penjanje (free climbing) i vertikalni balet. U parku su također

zamišljena igrališta za djecu sa brojnim likovima i strojevima iz čarobnog svijeta Profesora Baltazara, gigantske knjige, tj. priče I. B. Mažuranić osmišljene tako da ih mogu čitati djeca, ali i slabovidni. U parku se trebao nalaziti i didaktički dječji vrt u kojem se sije žito i sadi povrće i cvijeće, dok je kao zimska atrakcija parka zamišljeno klizalište koje se montira na mjestu fontane. Predsjednica ocjenjivačkog suda Ljiljana Belajdžić kaže: „Bili smo izuzetno zadovoljni sa sva tri rada. No, ipak, rad pod rednim brojem tri posebno se izdvojio. Riječ je o maštovitom i svježem urbanom rješenju, idealnom za prostor kao što je Zrinjevac, jednoznačnom i harmoniziranom odgovoru na postavljeni cilj i svrhu natjecaja. Uz funkcionalnu i estetsku vrijednost, generira i novim vrijednostima, svaki put jednako primjerenima i privlačnima različitoj životnoj ili godišnjoj dobi“ (<http://hdka.hr/2011/12/poziv-na-nesudjelovanja-na-natjecaju-za-izradu-idejnog-hortikulturno-%E2%80%93oblikovnog-rjesenja-parka-i-dvorane-zrinjevac/>). Izvršitelji su arhitekti iz Trsta, Italije, KačićLidenLandscapeArchitects. Krajobrazni arhitekti su Romana Kačić i MattiasLiden a Marco De Stefani, Daniela Anzil te Ana Slammar arhitekti su koji su sudjelovali u provođenju idejnog rješenja perivoja Zrinjevac (Prilog 2 Unikom d.o.o.). Iz ovih podataka može se jasno vidjeti da u projektnom zadatku nisu spomenuti nikakvi standardi. Obnovljen je samo jedan dio perivoja zbog financijskih poteškoća grada Osijeka. Nije se držalo idejnog rješenja. Napravljena je fontana, elipsoidna staza te dječja igrališta „Grad Baltazar“, te igralište sa pričama I. B. Mažuranić,a didaktičko igralište za sadnju žita, povrća i cvijeća zamijenjeno je igralištem za nešto stariju djecu gdje će djeca moći učiti o centripetalnoj i centrifugalnoj sili. U parku ne postoji 50 vrsta drveća, grmlja i cvijeća ali su zadržane neke vrste koje su se pojavljivale još pri izgradnji Zrinjevca. Perivoj Zrinjevac trebao je biti podijeljen na segmente, tj. trebao je imati zaseban dio za djecu i dječju igru, te zaseban dio gdje će posjetioci moći dovoditi svoje kućne ljubimce. Time bi perivoj dobio višenamjenski svrhu; od parka uređenog za različite uzraste djece, za duge šetnje odraslih i potrebe kućnih ljubimaca, te različite sportske aktivnosti.

3.7. Troškovi pri obnovi Perivoja Zrinjevac

U prilogu broj 3 prikazan je troškovnik radova pri obnovi perivoja Zrinjevac. Grad Osijek nije pametno investirao svoj novac u obnovu parka Zrinjevac. Potrošeno je puno novaca za tehnički loše izvedene radove, a obnovljen je samo jedan dio perivojne cjeline. Također troškovnik nije napisan prema postojećoj legislativi (Prilog 3 Zrinjevac- troškovnik). Samo na uklanjanje dijela postojeće vegetacije (iskop panjeva, sječa projektom određene postojeće vegetacije s vađenjem panjeva) potrošeno je ukupno 39.972,76 kn. Uređenje površine travnjaka koje uključuje čišćenje, nanošenje plodnog humusnog supstrata, strojnu obradu i fino planiranje za sjetvu ili polaganje travnog busena koštalo je 42.658,23 kn, a uređenje površina elipsoidnih cvjetnjaka 7.134,82 kn. Na sadnju stabala, grmlja, lukovica i sisanje trave utrošeno je 111.814,86 kn. U cijenu nisu ubrojene tartan podloge u „Baltazar gradu“ koje su koštale 123.200,00 kn, a naknadno je za tepihtravu i navodnjavanje izdvojeno još 273.000,00 kn. U dječja igrališta uloženo je ukupno 121.000,00 kn. Ukupna vrijednost utrošena u dio obnove perivoja koštala je grad 718.786,67 kn što je previše novaca utrošenih uzalud i što je nerealna cijena za nestvarne i izuzetno loše radove i odabrani biljni i tehnički materijal.

4. ZAKLJUČAK

Primjer obnove perivoja Zrinjevac u Osijeku dokaz je da je danas struka krajobrazne arhitekture nedovoljno cijenjena. Izostankom Zakona o javnim zelenim površinama, te izostankom kontrole nad primjenom propisanih standarda, niti dovoljne kontrole nad primjenom propisanih standarda (ISO i DIN), podizanje zelenih nasada i obnova povijesnih perivojnih cjelina nikada nije izvršena profesionalno i prema pravilima struke. Kao što vidimo iz primjera projekta obnove perivoja Zrinjevac, novci građana (dakle sviju nas) potrošeni su uzalud. Griješilo se od samog početka, natječaja i projektnog zadatka koji nije izrađen prema pravilima struke. Uvidjevši da je i natječajna dokumentacija nepotpuna, reagirala je i Komora arhitekata Hrvatske te je natječaj proglasila nevažećim, a svojim članovima zabranila je prijavu. Unatoč upozorenju natječaj je sproveden, no niti jedna Hrvatska tvrtka ili samostalni projektant-krajobrazni arhitekt, a koja ili koji je član Komore, nije se prijavila na natječaj, te je angažiran strani projektant. Nedovoljno profesionalno odrađen projektni zadatak rezultirao je lošim projektom. Nadalje, krivo odabrani izvršilac radova odradio je posao potpuno neprofesionalno. Pokušaj da se greška spriječi u samom početku, također je završila neuspješno . Ovaj rad ukazuje na mnoge nedostatke unutar krajobrazne arhitekture, ali i na mogućnost velikog „nestanka“ novca iz gradskog proračuna. Očito je da takova situacija nekome odgovara i ne želi je promijeniti, iako struka krajobrazne arhitekture u Europi, a i u svijetu, ima svoja pravila, zakone i stroge načine ponašanja. Zakon o javnim zelenim površinama hitno bi trebao biti donesen kako se ovakve greške nebi ponavljale, a javne zelene površine ostale očuvane. Ovaj rad pisan je sa namjerom da se ukaže na velike nepravilnosti unutar struke krajobrazne arhitekture koje struka, ali zajedno s građanima mora žurno otkloniti.

5. POPIS LITERATURE

1. Dragica Gucunski: Osječki perivoji i drvoredi, Državni arhiv u Osijeku, 2002. g.
2. Mladen Obad Ščitaroci: Hrvatska parkovna baština – zaštita i obnova, Školska knjiga Zagreb, 1992. g.
3. <http://www.unikom.hr/novosti/19042013-aktivnost-rekonstrukcija-parka-zrinjevac.html>
4. http://www.osijek031.com/osijek.php?topic_id=20573
5. <http://hdka.hr/2011/12/poziv-na-nesudjelovanja-na-natjecaju-za-izradu-idejnog-hortikulturno-%E2%80%93-oblikovnog-rjesenja-parka-i-dvorane-zrinjevac/>
6. <http://magazin.net.hr/roditeljstvo/hrvatska-bez-sigurnih-djecjih-igralista>

6. SAŽETAK

Grad Osijek krase 17 parkova među kojima je i park Zrinjevac. Nekada se na mjestu Zrinjevca nalazilo gradsko vašarište no ubrzo se gradi veliki park; park kneza Nikole Šubića Zrinskog ili skraćeno Zrinjevac. S vremenom se park unaprjeđuje, obogaćuje se novim biljnim vrstama i raznim dječjim igralištima, sve dok se u perivoju ne izgradi sportski objekt koji uvelike narušava izgled perivoja. U svibnju 2012. g. pada odluka o obnovi Perivoja Zrinjevac. Ova odluka donijela je za sobom mnoštvo loših poteza u obnavljanju perivoja. Zrinjevac je tehnički neispravno uređen, dječja igrališta nisu izgrađena po standardima za gradnju i zaštitu dječjih igrališta. Pravi se projektni zadatak te predlaže idejno rješenje kojeg se ne drži tijekom obnove Perivoja Zrinjevac. Ideja je bila obnoviti cijeli perivoj, međutim zbog financijskih poteškoća grada Osijeka obnavlja se samo jedan njegov dio. Napravljena je asfaltirana staza elipsoidnog oblika, izgrađena su tri nova dječja igrališta, donesene nove biljne vrste i zadržane neke stare. Zrinjevac je dobio i nove klupe, rasvjetu, stalke za bicikle, koševе za smeće, itd. Ovaj rad detaljno pokazuje dobre i loše strane obnove Perivoja Zrinjevac u Osijeku, s naglaskom na lošu izvedu ovog projekta.

7. SUMMARY

City of Osijek boasts 17 parks including the park Zrinjevac. Once in place Zrinjevac contained township vašarište but soon built a large park, park of prince Nikola Subic Zrinski or abbreviated Zrinjevac. Over time, the park improves, enriches the new plant species and various playgrounds, until the park is built sports facility, which greatly impairs the appearance of the park. In May 2012th decline decision on there new al of public garden Zrinjevac. This decision was made for them many bad moves to restore the park. Zrinjevac is technically incorrect arranged, children's playgrounds are not built to standards for the construction and protection of children's playgrounds. Pretend project task and proposed conceptual solution which is not considered during there construction of public garden Zrinjevac. The idea was to restore the entire park, but due to financial difficulties of Osijek restore donly a part of it. Incorporating a asphalt trail ellipsoid shape, built three new playgrounds, made a new plant species and retained some of the old. Zrinjevac got new benches, lighting, bicycleracks, wastebins, etc. This study shows in detailt his good and bad sides of renovation public garden Zrinjevac in Osijek, focusing on bad perform in this project.

8. POPIS FOTOGRAFIJA

Slika broj 1; Klupe u Perivoju Zrinjevac iza kojih se nalaze loše postavljene prskalice, str. 11

Slika broj 2; Elipsoidna staza u Perivoju Zrinjevac, Osijek, str.14

Slika broj 3;Drveće postavljeno nasred staze, str.14

Slika broj 4;„Spoj staza obnovljenog i neobnovljenog dijela Perivoja Zrinjevac str. 14

Slika broj 5;Nova rasvjeta, str. 15

Slika broj 6;Stara rasvjeta, str. 15

Slika broj 7; Postavljena nova tabla sa nazivom perivoja, str. 16

Slika broj 8;Postavljene po dvije klupe uz rub staze, str.16

Slika broj 9;Nova klupa u perivoju Zrinjevac, str. 17

Slika broj 10;Stara klupa na neobnovljenom dijelu perivoja Zrinjevac, str. 17

Slika broj 11;Kamene klupe na obnovljenoj strani parka Zrinjevac, str. 17

Slika broj 12; Fontana u sklopu pješačke staze u parku Zrinjevac, str. 18

Slika broj 13; Slijevanje vode iz fontane, str. 18

Slika broj 14; Dječje igralište za najmlađe, str. 20

Slika broj 15;Igralište za srednji uzrast, str. 20

Slika broj 16;Uništena tartan podloga na dječjem igralištu, str. 21

Slika broj 17;Uništeno jaje namijenjeno za sjedenje, str. 21

Slika broj 18;Dječje igralište za uzrast do 5 g., str. 21

Slika broj 19;Ljuljačka za najmlađe, str. 21

Slika broj 20;Pipa na dječjem igralištu, str. 22

Slika broj 21;Sportska dvorana „Zrinjevac“, str. 22

Slika broj 22; Osušeno grmlje u perivoju Zrinjevac, str. 24

Slika broj 23;Hemerokalis u perivoju Zrinjevac, str. 24

Slika broj 24; Uništene klupe, str. 26

Slika broj 25;Preplavljene staze, str. 26

Slika broj 26;Drveće kojem nije bilo spasa, str. 26

Slika broj 27;nivo projekta – idejno rješenje, str. 28

9. POPIS PRILOGA

Prilog broj 1 – Hrvatska komora arhitekata

Prilog broj 2 -Unikom d.o.o.

Prilog broj 3 – Zrinjevac- troškovnik

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Poljoprivredni fakultet u Osijeku
Završni rad

PERIVOJ ZRINJEVAC U OSIJEKU, PRIJE I POSLIJE OBNOVE PARK ZRINJEVAC IN OSIJEK, BEFORE AND AFTER RESTORATION

Anja Kovačić

Sažetak:

Grad Osijek krasi 17 parkova među kojima je i park Zrinjevac. Nekada se na mjestu Zrinjevca nalazilo gradsko Vašarište no ubrzo se gradi veliki park; park kneza Nikole Šubića Zrinskog ili skraćeno Zrinjevac. S vremenom se park unaprjeđuje, obogaćuje se novim biljnim vrstama i raznim dječjim igralištima, sve dok se u perivoju ne izgradi sportski objekt koji uvelike narušava izgled perivoja. U svibnju 2012. g. pada odluka o obnovi Perivoja Zrinjevac. Ova odluka donijela je za sobom mnoštvo loših poteza u obnavljanju perivoja. Zrinjevac je tehnički neispravno uređen, dječja igrališta nisu izgrađena po standardima za gradnju i zaštitu dječjih igrališta. Pravi se projektni zadatak te predlaže idejno rješenje kojeg se ne drži tijekom obnove Perivoja Zrinjevac. Ideja je bila obnoviti cijeli perivoj, međutim zbog financijskih poteškoća grada Osijeka obnavlja se samo jedan njegov dio. Napravljena je asfaltirana staza elipsoidnog oblika, izgrađena su tri nova dječja igrališta, donesene nove biljne vrste i zadržane neke stare. Zrinjevac je dobio i nove klupe, rasvjetu, stalke za bicikle, koševе za smeće, itd. Ovaj rad detaljno pokazuje dobre i loše strane obnove Perivoja Zrinjevac u Osijeku, s naglaskom na lošu izvedu ovog projekta.

Ključne riječi: Osijek, Perivoj Zrinjevac, dječja igrališta, sportska dvorana, vrtno – tehnički element, biljna struktura, vrtna plastika.

Summary:

City of Osijek boasts 17 parks including the park Zrinjevac. Once in place Zrinjevac contained township vašarište but soon built a large park, park of prince Nikola Subic Zrinski or abbreviated Zrinjevac. Over time, the park improves, enriches the new plant species and various playgrounds, until the park is built sports facility, which greatly impairs the appearance of the park. In May 2012th decline decision on there new al of public garden Zrinjevac. This decision was made for them many bad moves to restore the park. Zrinjevac is technically incorrect arranged, children's playgrounds are not built to standards for the construction and protection of children's playgrounds. Pretend project task and proposed conceptual solution which is not considered during there construction of public garden Zrinjevac. The idea was to restore the entire park, but due to financial difficulties of Osijek restore donly a part of it. Incorporating a asphalt trail ellipsoid shape, built three new playgrounds, made a new plant species and retained some of the old. Zrinjevac got new benches, lighting, bicycleracks, wastebins, etc. This study shows in detailt his good and bad sides of renovation public garden Zrinjevac in Osijek, focusing on bad perform in this project.

Keywords: Osijek, the park Zrinjevac, playgrounds, sports hall, gardentehnickal element, plantstructure, gardenplastic.

